Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)
(2022), 15(59), 2345-2368
Özgünlük kontrolü intihal.net Authenticity process
DOI No: http://dx.doi.org/10.29228/Joh.54717
Makale türü: Araştırma makalesi **Article type:** Research article
Geliş tarihi 23.11.2021 Submitted date
Kabul tarihi 02.08.2022 Accepted date
Elektronik yayın tarihi 31.08.2022 Online publishing date
Atıf Bilgisi / Reference Information
Karalı, Y., Palancıoğlu, Ö. V. & Şen, M. (2022). 4+4+4 Eğitim Sistemiyle Birlikte Resmi ve Özel İlkokul İstatistiklerinin İncelenmesi. *Journal of History School,* 59, 2345-2368.

4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİYLE BİRLİKTE RESMİ VE ÖZEL İLKOKUL İSTATİSTİKLERİNİN İNCELENMESİ [1]

Yalçın KARALI[2], Ömer Varol PALANCIOĞLU[3] & Mert ŞEN[4]

Öz

Teknolojik ve bilimsel gelişmeler toplumların ihtiyaçlarını da değiştirmiştir. Değişen bu ihtiyaçları karşılamanın en temel yolu ise eğitim olmuştur. Artan eğitim talebi devlet tarafından açılan resmî kurumlar ve sayısı gün geçtikçe artan özel kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Bu noktada resmi ve özel okulların mevcut durumlarının bilinmesi ve karşılaştırmalar yapılması önem arz etmektedir. Bu araştırmada eğitim sisteminin temelini oluşturan ilkokul verilerini Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) istatistiklerine dayalı olarak incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya konu olan istatistikler 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren 4+4+4 eğitim sistemine geçilmesiyle birlikte MEB istatistiklerinde ilkokul sayılarının müstakil olarak verilmesinden dolayı ele alınmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yönteminden durum deseni kullanılmıştır. Bu araştırmada doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman olarak 2012-2020 yılları arasında yayımlanan MEB istatistik raporları kullanılmıştır. Bu raporlar amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklemeyle seçilmiştir. Araştırmada kurum sayılarının resmi ilkokullarda azalmasına karşın özel ilkokullarda arttığı, derslik sayıları ve öğretmen sayılarının hem resmi ilkokullarda hem de özel ilkokullarda arttığı, öğrenci sayılarının resmi ilkokullarda azaldığı, özel ilkokullarda ise arttığı, kadın öğretmen sayısının hem resmi hem de özel ilkokullarda erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

[1] Makale yazar etki oranı: 1.yazar: %35, 2. yazar: %35, 3. yazar: %30.

[2] Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, yalcin.karali@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-8977-5034

[3] Doktora Öğrencisi, Millî Eğitim Bakanlığı, Emine Nezihe Parlak İlkokulu, v.palanci@gmail.com, Orcid: 0000-0003-3858-3486

[4] Arş. Gör., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, mert.sen@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0427-5135

Anahtar Kelimeler: 4+4+4 Eğitim Sistemi, Resmi İlkokul, Özel İlkokul, Derslik, Öğrenci, Öğretmen.

An Examination of Official and Private School Statistics With the 4+4+4 Education System

Abstract

Technological and scientific developments have also changed the needs of societies. The most basic way to meet these changing needs has been education. Increasing demand for education is met by public institutions opened by the state and private institutions, the number of which is increasing day by day. At this point, it is important to know the current situation of public and private schools and to make comparisons. In this study, it was aimed to examine primary school data based on MEB statistics. Statistics that are the subject of the research have been handled since the number of primary schools is given separately in the MEB statistics due to the transition to the 4+4+4 education system as of the 2012-2013 academic year. In this study, the case design, which is one of the qualitative research methods, was used. In the study, document analysis was carried out and MEB statistical reports published between 2012-2020 were used as documents. These reports were selected by criterion sampling from purposive sampling methods. In the research, it was found that although the number of institutions decreased in public primary schools, it increased in private primary schools, the number of classrooms and the number of teachers increased both in public primary schools and private primary schools, the number of students decreased in public primary schools, but increased in private primary schools, and the number of female teachers was higher than male teachers in both public and primary schools.

Keywords: 4+4+4 Education System, Public Primary School, Private Primary School, Classroom, Student, Teacher.

GİRİŞ

İnsanoğlunun var olduğu günden beri eğitime olan ihtiyacı her geçen gün daha da artmıştır (Başaran, 2008). Sanayi devrimi sonrası bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte insan yetiştirmeye daha fazla önem verilirken kendine ve topluma katkı sağlayan insan sermayesine yapılan yatırım da artmaya başlamıştır (Bademci, 2001). İnsana yapılan yatırımın en belirgin örneği düzenli biçimde sürdürülen eğitim-öğretim etkinlikleridir. Bu etkinliklerin yürütülmesinde toplumdaki bireylerin eğitilmesi görevini üstlenen birincil kurumlar okullardır (Erden, 2005). Okullarda yürütülen eğitim- öğretim faaliyetleri, devlet eliyle açılan resmî kurumlarca ve gün geçtikçe sayıları artan özel okullar vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Devlet okulları giderleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından

genel bütçeden karşılanan ulusal amaçlara göre eğitim verilen kurumlar (Kırmızı, 2014), özel okullar ise Türk vatandaşı veya yabancı gerçek veya tüzel kişilerce açılan, devlet tarafından denetlenen ve gözetlenen, hesaplanan bir ücret karşılığı hizmet veren öğretim kurumlarıdır (Subaşı ve Dinler, 2003).

Devlet, eğitimde birlik ilkesi gereği her tür ve düzeydeki eğitimi uzun yıllar üzerine almış, bunun sonucu olarak topluma verilecek eğitimin büyük maliyetini de üstlenmiştir. Bu büyük maliyet karşısında eğitim yatırımlarını artırmanın yanı sıra özel sektörün de okullar açarak devlete destek olmalarının yolu açılmıştır (Uygun, 2003). Özel okullar artan eğitim talebinden, devlet tarafından karşılanamayan ihtiyaçlardan ve eğitsel taleplerden dolayı ortaya çıkmıştır (Açıkalın, 1989). Devlet okullarında verilen eğitimin sınırlı kalması, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması, maddi olarak eğitim yatırımlarının sınırlı olması ve hızla gelişen teknolojiye ayak uydurmada yaşanan sorunlar, maddi durumları yerinde olan ailelerin çocuklarını özel okullara göndermeye başlamasına neden olmuştur (Çelik, 2006).

Özel okulların Türkiye'deki tarihi gelişimi, batılılaşma hareketinin başlangıcı olarak kabul edilen Tanzimat dönemiyle birlikte yabancı ve azınlık okulları ile başlamıştır. Bu okullar bulunduğu dönemde devlet politikalarının dışında etkinliklerde bulunmuşlardır (Uygun, 2003). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce ve sonra bu okullara yönelik bazı tedbirler alınmıştır. Osmanlı döneminde özel okulların açılması ile ilgili hususlarda ilk olarak 1869'de Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Akyüz, 2016) daha sonra ise 1915'te Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi ile çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde çıkarılan 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türklerle beraber yabancıların ve azınlıkların sahip oldukları özel okullar da devlet tarafından kontrol edilmeye başlanmış (Ayhan ve Arslan, 2016), eğitimde merkezileşmeye dönük ilk adım atılarak (Soydan, 2013) eğitim-öğretimde birlik ve bütünlük sağlanmıştır (Subaşı ve Dinler, 2003). Başlangıçta çok düşük sayılarda olan özel okullar sadece büyükşehirlerde bulunmaktaydı (Gürler, 2020). 1960'lı yıllara kadar olan süreçte gelişimi sınırlı kalan özel okulların sayıları bu tarih itibariyle artmaya başlamış, 1985 yılından itibaren devlet tarafından gerçek ve tüzel kişiler tarafından daha fazla açılmaları teşvik edilmeye başlanmıştır (İnal, 2019; Subaşı ve Dinler, 2003). 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 08.02.2007 tarih ve 5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır (Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 2007). Bu kanun ve 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13'üncü ve 36'ncı maddelerine dayanılarak hazırlanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği her derece ve türdeki özel öğretim

kurumlarının açılış ve işleyişiyle ilgili usul ve esasları düzenlemeyi amaçlamıştır (Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 2012). 2000'li yıllardan sonra özel okulların sayıları ekonomik gelişmişliğin getirdiği talep artışı ile düzenli olarak artmaya devam etmiştir (Gürler, 2020; İnal, 2019). Özellikle 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren çocuklarını özel okula gönderenlere belirli şartları taşımaları koşuluyla verilen devlet teşviki, özel okullar konusunda devletin belirli bir politika izlediğini ortaya koymaktadır (Akyol ve Yılmaz, 2016). Özel okulların devlet tarafından desteklenmesinin altında eğitim kalitesinin artırılması için rekabet sağlanması anlayışı yatmaktadır (Ergen ve Altıner, 2019).

Özel okulların veliler tarafından tercih edilmesinde; verilen eğitimin kaliteli ve nitelikli olması, nitelikli öğretmen kadrosu, öğrenci ve velilerle iyi iletişim kurulması, çağın gereğine uygun olarak teknolojik gelişmeleri takip edilmesi, yabancı dil öğretimi, öğrencilerin ruhsal ve fiziksel gelişimine katkı sağlayan sosyal, sportif ve eğitsel faaliyetler, laboratuvar, spor salonu, yemekhane, tiyatro ve konferans salonu gibi okulun zengin ve çeşitli fiziksel şartlara sahip olması, öğrencilere ve velilere yol gösterici rehberlik hizmetleri, düzenli beslenme ve servis imkânları, temizlik ve güvenlik standartları, yüksek akademik başarı, sınıflarda az sayıda öğrenci bulunması, eğitim-öğretimin tam gün olması gibi talepler ve beklentiler yer almaktadır (Açıkalın, 1989; Akhan, 2009; Dikbaş, 2008; Hesapçıoğlu ve Nohutçu, 1999; Mermertaş, 2014; Çelikten, 2010; Pulat, 2019; Green vd., 2012). Özel okulların devlet okullarına göre eğitim-öğretimin niteliği ve elde edilen çıktılar bakımından bazı üstünlükleri olduğu görülmektedir. Merkezi olarak yapılan sınavlarda, TÜBİTAK gibi projelerde, ulusal ve uluslararası yarışmalarda, sanat, spor gibi etkinliklerinde çoğu başarının özel okullara ait olduğu görülmektedir (Çelikten, 2010). Özel okulların birçok bakımdan üstünlükleri olmasına karşın, son yıllarda okulların yapısal dönüşümü ve "Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi" (FATİH) projesi gibi eğitim politikalarına yönelik uygulamalar devlet okullarının da etkinliğini ve başarı düzeyini artırmış; bununla birlikte devlet okulları eğitim için gerekli olan teknolojiye ulaşmış ve özellikle büyük merkezlerde özel okullar seviyesine ulaşılmıştır (Mermertaş, 2014).

Özel okulların eğitim yükünün bir kısmını karşılaması eğitim sistemi açısından çeşitli faydalar sağlamaktadır. Öncelikle özel okullar devletin üzerindeki eğitim harcamasını azaltmakta ve bu sayede devlet, elindeki eğitim bütçesini ihtiyaç olan diğer alanlarda yatırıma dönüştürebilmektedir (Çelik, 2006). Ödedikleri vergiler ile devlete gelir (Kırmızı, 2014), verilen burslarla zeki ve çalışkan çocukların iyi eğitim almasını (Uygun, 2003), üniversitelerden mezun olan öğretmen adaylarına istihdam olanağı sağlamanın yanında temizlik ve yemekhane hizmeti, büro işleri, okul servisi gibi birçok alanda insan kaynaklarına

iş imkânı sağlamaktadır (İnal, 2019). Ayrıca, ortaya koydukları ve toplumda oluşturdukları eğitim vizyonu ile rekabetin getirdiği daha iyi hizmet sunma anlayışıyla takip edilen eğitsel ve teknolojik gelişmeler eğitim kalitesini artmasına katkı sunmaktadır (Çelikten, 2010). Ancak eğitim sistemine katkısının yanında özel okullara yönelik eleştirilerde bulunmaktadır. Kâr amaçlı ve ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarına eğitim vermeyi hedeflemeleri ve haksız rekabete sebep olmaları, eğitimde fırsat eşitliğini engellemelerine yönelik görüşler bu eleştirilerin başında gelmektedir (Uygun, 2003). Ayrıca bireye sağladığı ayrıcalık ve başarının özel bir okula devam edenlere bahşedildiği fikri, politik olarak tartışma konusu olmaya devam etmektedir (Green vd., 2012). Ancak özel okulların sağladığı faydalar düşünüldüğünde eğitim sistemi içinde eleştirilere rağmen itici bir güç olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada eğitim sisteminin temelini oluşturan ve gelecek eğitim basamakları hakkında büyük ölçüde fikir veren ilkokul verilerini MEB istatistiklerine dayalı olarak incelemek amaçlanmıştır. 2012 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklikle zorunlu eğitim süresi 12 yıla çıkmış, eğitim sistemi 4+4+4 olarak düzenlenmiştir (Odabaşı, 2014). Eğitim sisteminde meydana gelen bu yapılanma ile toplumun ortalama eğitim süresinin uzatılması ve eğitim sisteminin bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin gerektirdiği yönlendirmeyi mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi amaçlanmıştır (MEB, 2012). Araştırmaya konu olan istatistikler 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren 4+4+4 eğitim sistemine geçilmesiyle birlikte MEB istatistiklerinde ilkokul sayılarının müstakil olarak verilmesinden dolayı ele alınmıştır. Devlet ilkokulları ve özel okullar; kurum, derslik, öğrenci ve öğretmen sayısı değişkenlerine göre yıllık değişimleri incelenmiş ve bu değişimler yorumlanmıştır.

Eğitim verilerinin incelenmesi, eğitime yatırılan insan ve finansal kaynaklar, eğitim ve öğretim sistemlerinin nasıl işlediği, geliştiği ve eğitime yapılan yatırımların getirileri hakkında bilgi sağlar. Veriler tematik olarak eğitim politikasını etkileyen bağlamsal faktörleri inceleyen bir çerçeve içinde düzenlenir ve yorumlanır. Ayrıca zaman perspektifi eğitim sistemlerinin gelişiminin dinamik yönlerini görselleştirmeyi mümkün kılmaktadır (OECD; 2021). Dünyadaki teknolojik, bilimsel ve toplumsal değişimle birlikte bireylerin ve toplumların eğitime olan ihtiyacı ve ilgisi her geçen gün artmaktadır. Bu ihtiyaç devlet tarafından açılan kurumlar ve sayıları gün geçtikçe artan özel okullar aracılığı ile yürütülmektedir. Bu noktada devlet okullarının ve özel okulların mevcut durumlarının bilinmesi ve karşılaştırmalar yapılması önem arz etmektedir. Araştırma son yıllarda devlet okulları ve özel okulların istatistiksel olarak karşılaştırılan güncel çalışmaların sayısının sınırlı olması, araştırmacılara,

politika uygulayıcılara fikir vermesi ve zaman içerisinde değişim ve gelişimin izlenebilmesi bakımından önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yönteminden durum deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemler kullanılarak olayların doğal ortamlarındaki durumlarını gerçekçi bir şekilde ortaya koymak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Durum çalışması, araştırmacının sınırlı bir zaman içerisinde bir ya da birkaç durumla ilgili çoklu veri toplama araçları (gözlem, görüşme, görsel ve işitsel kaynaklar, belgeler, raporlar) ile ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplanarak yapılan ve gerçek ortamda neler olduğunun ortaya koyulduğu bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2013). Bu araştırmada doküman olarak 2012-2020 yılları arasında yayımlanan MEB istatistik raporları kullanılmıştır. Bu raporlar amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklemeyle seçilmiştir. Ölçüt örneklemede araştırmacı tarafından oluşturulan ya da önceden belirlenen ölçütlere göre çalışma grubu oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın ölçütleri 2012-2020 yılları arası resmi ve özel ilkokul istatistikleri olarak belirlenmiştir. Bu yılllar arasının seçilme nedeni 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren ilkokullara ilişkin istatistiklerin raporlarda ayrı olarak ele alınmasıdır.

Çalışmada doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılan olgu veya olgularla ilgili bilgilerin bulunduğu yazılı ya da belge özelliği taşıyan görsel materyallerin incelenmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmada doküman analizi yapılarak MEB istatistiklerine dayalı olarak resmi ve özel ilkokullar karşılaştırılmıştır. Forster'a (1995) göre doküman analizi; 1) dokümanlara ulaşma, 2) orijinalliği kontrol etme, 3) dokümanları anlama, 4) veriyi analiz etme ve 5) veriyi kullanma basamakları olmak üzere beş aşamada yapılmaktadır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008). Dokümanlara ulaşma ve orijinallikleri kontrol etme basamaklarında MEB resmi sayfasından orijinal belgelere ulaşılmıştır. Diğer basamaklarda ise MEB istatistikleri, resmi ve özel ilkokullar bağlamında araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Eğitim sistemlerinin gelişimi, işleyişi ve etkisinin birçok önemli özelliğinin ancak öğrenme çıktılarının ve bu çıktıların bireyler ve kurumlar düzeyinde girdi ve süreçlerle ilişkilerinin anlaşılmasıyla değerlendirileceği giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için de i)bir bütün olarak eğitim sistemini ii)eğitim hizmetleri sağlayıcılarını (kurumlar, okullar) ve bu kurumlar içindeki öğretim ortamını (sınıflar, öğretmenler) iii)eğitim ve öğrenimde bireysel katılımcıları (öğrenciler) hesaba katmak gerekmektedir (OECD, 2021). Bu bağlamda araştırmada ilkokullarla ilgili MEB istatistiklerine temel oluşturan

kurum, derslik, öğrenci ve öğretmen sayıları bakımından değerlendirilmiş, elde edilen veriler ile grafikler oluşturularak yorumlanmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesini ifade etmektedir. İç geçerlikte ise araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin yapılan yorumlar gerçeği yansıtmakta mıdır sorusuna cevap aranmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışmanın iç geçerliğini yani inandırıcılığını artırmak için incelenen rapordaki veriler bulgular kısmında doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir. Veri toplama aracı olarak sadece doküman kullanılması iç geçerliliği sınırlandıran bir etken olarak gösterilebilir.

Dış geçerlilik araştırma sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkindir. Araştırma sonuçları benzer ortamlara ve durumlara genellenebiliyorsa, yani aktarılabiliyorsa dış geçerliğinin olduğu söylenebilir (Aslan ve Bektaş, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Dış geçerliliği artırmak için ise araştırma deseni, incelenen dokümanlar, veri toplama araçları, elde edilen verilerin analizi ve bulguların nasıl düzenlendiği ilgili bölümlerde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Araştırmanın iç güvenirliğini yani tutarlılığını artırmak için raporlar üç ayrı uzman tarafından incelenip yorumlanmıştır. Araştırmacıların bireysel incelemeleri sonucunda fikir birliğine varılarak tutarlılık sağlanması amaçlanmıştır. Raporlarda yer alan rakamlar değiştirilmeden grafik olarak sunulmuştur. Araştırmanın dış güvenirliği artırmak amacıyla araştırma verileri sonuç bölümünde uygun bir şekilde tartışılmıştır. Sonuç ve bulgular bölümünün tutarlılık olup olmadığı araştırmacılar arasında tartışılmış ve görüş birliği sağlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

MEB istatistikleri incelenerek resmi ve özel ilkokullara ilişkin kurum, derslik, öğrenci ve öğretmen sayılarına ilişkin bulgular grafikler halinde aşağıda verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel statüde yer alan ilkokulların sayısında yıllara göre değişimler görülmüştür. 2013 yılında 29169 olan toplam ilkokul sayısı 2020 yılında %15'in üzerinde azalarak 24790'a gerilemiş, en fazla düşüş 1043 ilkokul ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılında gerçekleşmiştir. Özel ilkokulların sayısı 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 992 iken 8 yıllık süreçte iki katına yakın bir oranda artarak 1982'ye ulaşmıştır. Sadece 2016-2017 istatistiklerinde düşüş gözlenen özel ilkokul sayısı bunun dışındaki yıllarda düzenli olarak artmıştır. Aynı süreçte resmi ilkokulların sayısında belirgin bir azalma görülmüştür. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 28177 olan resmi ilkokul

sayısı 2019-2020 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde %19'un üzerinde azalarak 22808'a düşmüştür. Ancak 2012 ile 2019 yılları arasında resmi ilkokul sayısında gerçekleşen dikkat çekici azalma son raporda görece olarak durağan bir değişim göstermiş, 2020 yılında sadece 123 azalmıştır. 2013'te %96,6 olan resmi okul oranı 2020 yılında %92'ye düşmüştür. Aynı süreçte özel ilkokul oranı %3,4'ten %8'e yükselmiştir.

Kurum Türünün Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

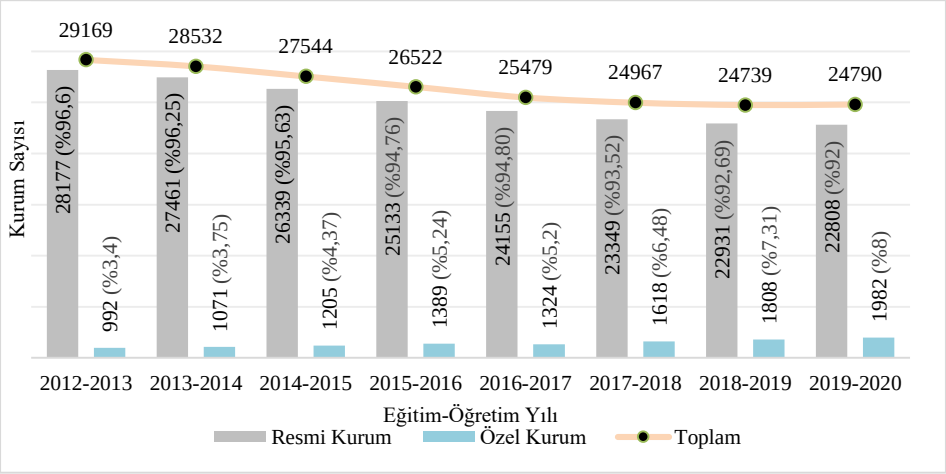

Grafik 1. Kurum Türünün Yıllara Göre Dağılımı

8 yıllık süreçte Türkiye'deki resmi ilkokul sayıları azalırken, özel ilkokulların sayısı ise artmıştır. Bu durumun devletin eğitim-öğretim yükünün bir kısmını özel kurumlara devrederek kaliteyi artırmayı amaçlayan politikalar izlemesinden ve velilerin özel okulların sağladığı eğitsel-sosyal-gelişimsel imkânlara dayalı olarak eğitimi, çocuklarının geleceğini garanti altına alma düşüncesine yönelik bir yatırım olarak görmesindan kaynaklandığı ifade edilebilir.

Derslik Sayısının Kurum Bazında Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

İlkokullardaki 8 eğitim-öğretim dönemini içeren raporlar incelendiğinde derslik sayılarının da değişim içinde olduğu görülmektedir. İlkokullardaki toplam derslik sayısı 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 234920 olarak kaydedilirken 2019-2020 eğitim öğretim yılında %11'in üzerinde bir artışla 261875'e yükselmiştir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı raporunda sayısı 222265 olan resmi ilkokul derslikleri %94,61 oranındayken 2019-2020 raporunda artarak 231895

olmasına rağmen oranın %88,55'e düştüğü görülmektedir. Resmi ilkokullardaki derslik sayılarında yıllara göre benzer artışlar meydana gelirken sadece 2014-2015 raporunda 7742'lik bir azalmanın olduğu dikkat çekmektedir. Bu süreçte özel ilkokulların derslik sayılarında ise 2 katından fazla bir artış göze çarpmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen ilk raporda özel ilkokullarda, 12665 ile %5,39 olan derslik oranı 2020 yılına gelindiğinde iki katından fazla artış göstererek 29980 derslik sayısı ile %11,45'e ulaşmıştır. Derslik sayılarındaki yıllara göre artış özel ilkokullarda da devam ederken 2016-2017 eğitim öğretim yılında bir miktar azalma görülmüştür.

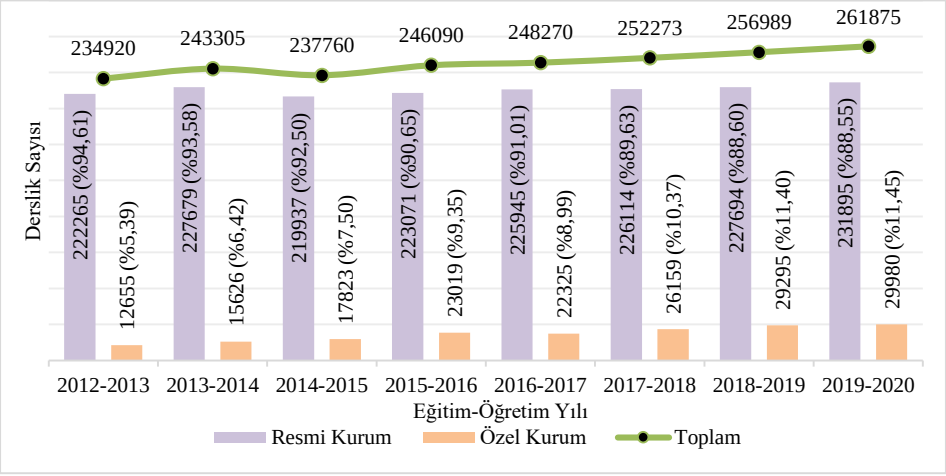

Grafik 2. Derslik Sayısının Kurum Bazında Yıllara Göre Dağılımı

Resmi ilkokullarda azalan kurum sayısına karşın 2014-2015 eğitim-öğretim yılı hariç derslik sayısı artmıştır. Bu durum, resmi ilkokullardaki yapısal dönüşümün sonucu olarak yeni yapılan binaların daha büyük ve derslik sayısının daha fazla olması ile açıklanabilir. Ayrıca 8 yıllık süreçte özel ilkokullarda derslik sayısında meydana gelen 2 katından fazla artış, bu okullara olan talebin sürekli arttığının bir göstergesidir.

Öğrenci Sayılarının Kurum Bazında Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Türkiye'de ilkokullarda örgün eğitime devam eden öğrencilerin toplam sayısı 8 eğitim-öğretim yılının sonunda düşüş göstermiştir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılına kadar öğrenci sayısında düzenli bir azalış gözlenirken bu yıldan itibaren belirginleşen artış eğilimi 2019-2020 raporunda önceki yıllara oranla sınırlı bir artış göstermiştir. Toplam öğrenci sayılarının değişiminde, ağırlığından dolayı belirleyici bir faktör olan resmi ilkokullardaki öğrenci sayılarının durumu

toplam öğrenci sayıları ile benzer bir değişim göstermiştir. Resmi ilkokullarda 5426529 olan öğrenci sayısı %97,01'ken 2019-2020 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde %8'e yakın bir azalış göstererek 5005927 ile %94,81 olmuştur. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında özel ilkokullardaki öğrenci sayısı 167381 ile %2,99'ken 2019-2020 eğitim-öğretim yılında %61 artışla 274018'e ulaşarak toplam ilkokul öğrenci sayısındaki oranı %5,19 olarak gerçekleşmiştir. Ancak 8 yıllık süreçte artış eğiliminde olan özel ilkokullardaki öğrenci sayısı sadece 2016-2017 eğitim-öğretim yılında azalış göstermiştir. Değerlendirmeye alınan raporlar dikkate alındığında 8 yılın sonunda resmi ilkokullardaki öğrenci sayısı azalırken özel ilkokullardaki öğrenci sayısı artış göstermiştir.

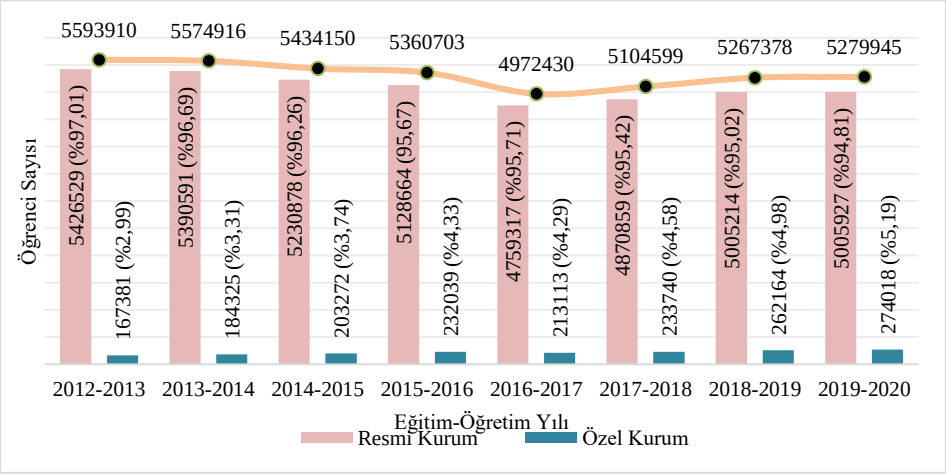

Grafik 3. Öğrenci Sayılarının Kurum Bazında Yıllara Göre Dağılımı

Resmi ilkokullarda 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren öğrenci sayısındaki düzenli azalış, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren yerini nisbi bir artışa bırakmıştır. Bu durum 2016-2017 raporunda yabancı uyruklu öğrencilerin istatistiklere dâhil edilmemesi (MEB, 2021) ile açıklanabilir. Nitekim araştırmaya konu olan zaman aralığındaki yıllarda Türkiye'nin nüfus artış oranı azalmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021).

Öğretmen Sayılarının Kurum Bazında Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

MEB istatistiklerine göre ilkokullarda görev yapan 282043 öğretmen sayısı 8 yıllık süreçte %10'a yakın bir oranda artarak 309247 olmuştur. Sadece 2016-2017 eğitim-öğretim yılında azalma gösteren öğretmen sayısı bunun dışındaki yıllarda düzenli bir artış göstermiştir. Resmi ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin sayısı ilk raporda 261497 iken son raporda %5 artışla 275733

olmuştur. Aynı süreçte özel ilkokullarda görev yapan öğretmen sayısında büyük oranda artış görülmüştür. Özel ilkokul kurumlarında 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 20546 olan öğretmen sayısı %63 artış göstererek 33524'e ulaşmıştır. Resmi ilkokullardaki öğretmen sayısı 2015-2016 eğitim-öğretim yılına kadar artarken sonraki üç eğitim-öğretim yılında düşüşe geçmiş, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında tekrar artışa geçmiştir. Özel ilkokulda görev yapan öğretmenlerin sayısı sadece 2016-2017 eğitim öğretim yılında azalırken diğer tüm yıllarda düzenli olarak artmıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde ilkokul öğretmelerinin yaklaşık %89'unun resmi, %11'inin ise özel ilkokullarda görev yaptığı görülmüştür.

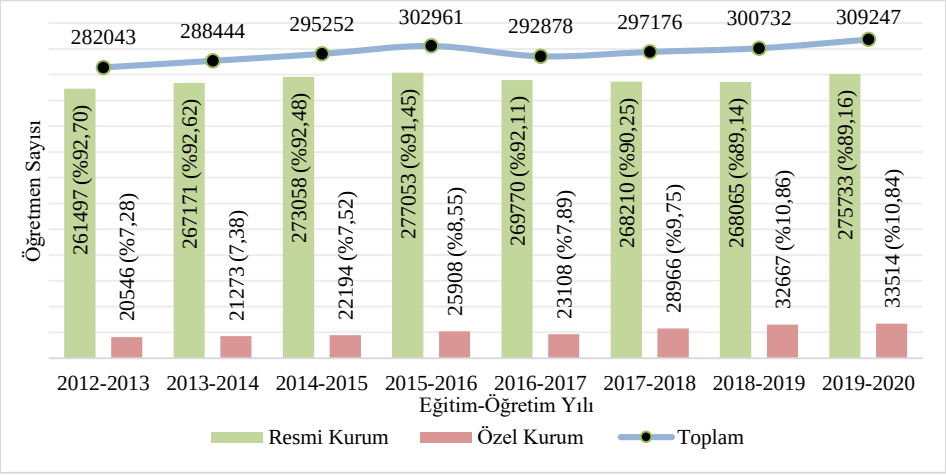

Grafik 4. Öğretmen Sayılarının Kurum Bazında Yıllara Göre Dağılımı

Resmi ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin sayısının özel ilkokullarda görev yapan öğretmenlerden 8 kat fazla olmasına karşın 2017-2020 yıllarını kapsayan son 3 raporda resmi ilkokullarda istihdam edilen öğretmen sayısı 5963 artarken özel ilkokullardaki istihdam artışı 10406 olmuştur. Özel ilkokulların artan talebi karşılayabilmek için öğrenmen istihdamını artıkdıkları görülmektedir. Ancak bu artışta resmi ilkokullarda sınıf öğretmeni dışında sadece İngilizce ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi branş öğretmenlerinin, özel ilkokullarda ise bu iki branşa ek olarak Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi ve Müzik derslerinine giren branş öğretmenlerinin de öğretmen sayısının toplamına dahil edildiğini dikkate almak gerekmektedir.

Öğretmenlerin Cinsiyet Açısından Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

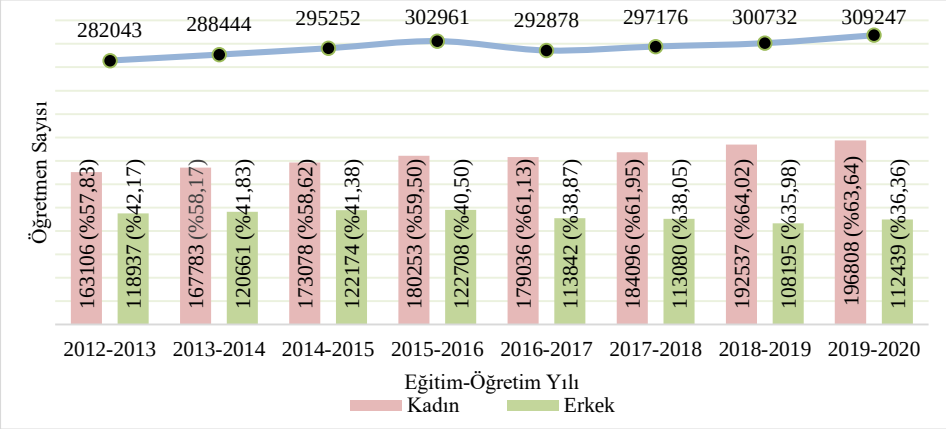

Grafik 5. Öğretmenlerin Cinsiyet Açısından Yıllara Göre Dağılımı

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda görev yapan kadın öğretmenlerin sayısı yıllar içinde belirgin bir şekilde artarken erkek öğretmenlerin sayısında düzensiz ve sınırlı bir değişim görülmüştür. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibariyle 8 yıllık süreçte ilkokullarda görev yapan kadın öğretmen sayısı 163106'dan 196808'e yükselmiştir. Erkek öğretmenlerin sayısı ise 118937'den 112439'a gerilemiştir. Kadın öğretmenlerin toplam öğretmen sayısına oranı %57,83'ten %63,64'e yükselirken erkek öğretmenlerin oranı %42,17'den %36,36'ya gerilemiştir.

2012-2020 yıllarında kadın öğretmenlerin sayılarının ilkokullarda görev yapan öğretmenler arasında arttığı görülmektedir. Çocukların ilk öğretmenleri anneleri olduğundan erken çocukluk ve temel eğitim döneminde görev yapan öğretmenlerin çoğunun kadın olmasının doğal bir durum olduğu söylenebilir.

Resmi İlkokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyet Açısından Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

MEB istatistiklerine göre 2015-2016 eğitim-öğretim yılına kadar resmi ilkokullarda görev yapan öğretmen sayısı artarken sonraki 3 yıl süresince azalmış, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ise tekrar yükselmiştir. 8 yıllık süreçte resmi ilkokullarda görev yapan kadın öğretmen sayısı 147721'den 169756'ya yükselirken erkek öğretmenlerin sayısı 113776'dan 105977'ye düşmüştür. Resmi ilkokullardan görev yapan kadın öğretmenlerin oranı %56,49'dan %61,57'ye yükselirken erkek öğretmenlerin oranı %43,51'den %38,43'e düşmüştür.

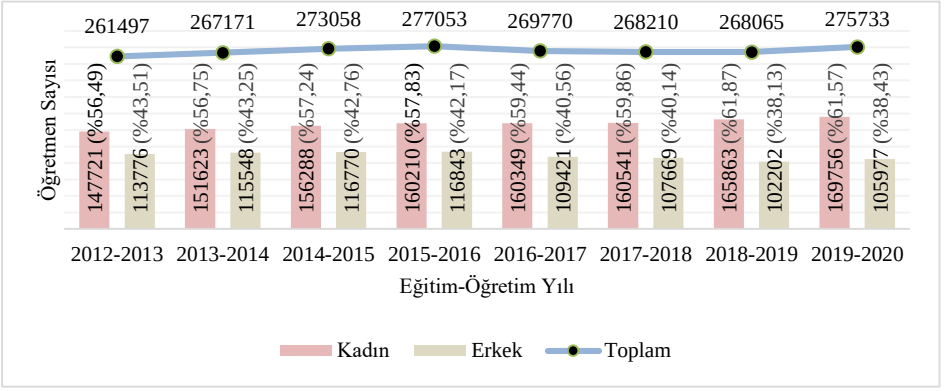

Grafik 6. Resmi İlkokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyet Açısından Yıllara Göre Dağılımı

Resmi ilkokullarda kadın öğretmenlerin sayısındaki artış Cumhuriyetle birlikte öğretmenliğin bir kadın mesleği olarak yaygınlaşması ve çalışma şartlarının evdeki sorumluluklarla birlikte sürdürülebilmesine uygun olması bakımından kadınların öğretmenlik mesleğine olan eğilimini artırması ile açıklanabilir.

Özel İlkokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyet Açısından Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

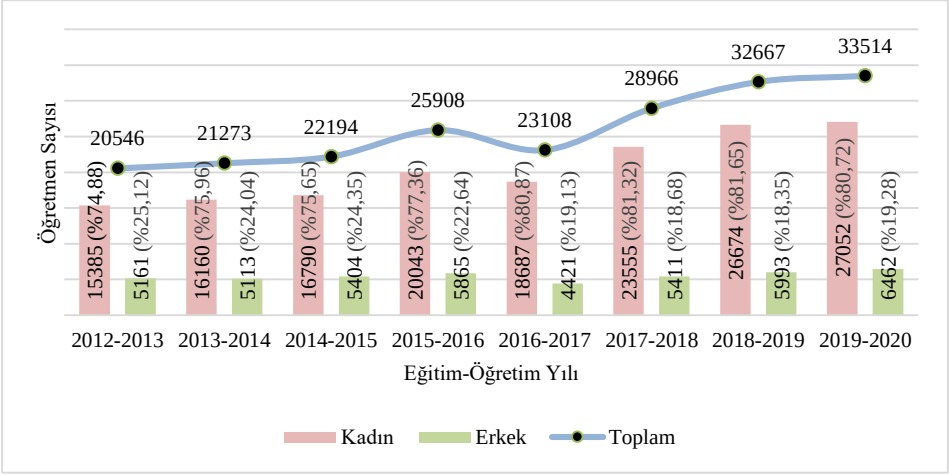

Grafik 7. Özel İlkokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyet Açısından Yıllara Göre Dağılımı

Özel ilkokullarda görev yapan kadın öğretmen sayısı yıllar içinde 15385'ten 27052'ye, erkek öğretmen sayısı ise 5161'den 6462'ye yükselmiştir. 2019-2020 eğitim-öğretim yılında özel ilkokulda görev yapan öğretmenlerin %80,72'sini kadınlar, %19,28'ini ise erkekler oluşturmuştur.

Değerlendirmeye alınan veriler içerisinde en dikkat çekici istatistikler özel ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımlarında görülmüştür. Tüm eğitim-öğretim yıllarında özel ilkokullar tarafından ağırlıklı olarak kadın öğretmenler tercih edilmiştir. Bu durumun özel sektörde cinsiyet açısından kadın öğretmenlerin daha fazla istihdam edilebilmelerinin önünü açtığı, özel ilkokullarda okul yönetimlerinin ve velilerin daha çok kadın öğretmenleri tercih ettiklerinin bir göstergesi olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiştir. İlköğretim içinde birlikte ele alınan eğitim istatistikleri ilkokullar ve ortaokulların ayrılmasıyla her iki okul kademesi için ayrı değerlendirilmeye başlanmış ve ilkokul istatistikleri ayrıntılı olarak ulaşılabilir hale gelmiştir. Bu çalışmada ilkokullar, MEB istatistiklerine dayalı olarak ilkokullarla ilgili verilerin temelini oluşturan kurum, derslik, öğrenci ve öğretmen sayıları bakımından resmi ve özel kurum bağlamında değerlendirilmiştir.

Sekiz yıllık süreçte Türkiye'deki ilkokullar kurum bazında değerlendirildiğinde düzenli bir azalmanın olduğu görülmektedir. Resmi ilkokul sayıları genel ilkokul kurum toplamına paralel olarak azalmıştır. Özel ilkokullarda ise durum tersi bir seyir izlemiştir. Kurum sayılarına bakıldığında düzenli olarak artan özel ilkokul sayılarının sadece 2016 yılında azalması dikkat çekmektedir. Söz konusu yılda meydana gelen darbe girişimi sonucu oluşan olağanüstü şartlarda kanun hükmünde kararnameler vasıtasıyla aralarında özel ilkokulların da bulunduğu çok sayıda eğitim kurumunun faaliyetlerine son verilmiştir. Ancak yıllar içinde özel ilkokullara olan talep artışı devam etmiştir. Bu talebin artmasında bir taraftan devletin eğitim-öğretim yükünün bir kısmını özel kurumlara devrederek kaliteyi artırmayı amaçlayan politikalar izlemesinin diğer taraftan velilerin eğitimi; çocuklarının geleceğini garanti altına alma düşüncesine yönelik bir yatırım olarak görmesinin etkili olduğu ifade edilebilir. Burada özel okulların özellikle öğrencilere sağladığı eğitsel-sosyal-gelişimsel imkânlar tercih sebebi olarak ön plana çıktığı söylenebilir.

Özel okulların Türk Milli Eğitimini amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini artıran kurumlar olmalarının yanı sıra ticari birer kurum olmaları da göz

ardı edilmemelidir (Akyüz, 2016). Bu nedenle ticari kaygıların eğitim kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek bir faktör olduğu her zaman dikkate alınmalıdır. Özel kurumların devamlılığında ve sürdürülebilmesinde en önemli faktör olan ekonomik şartlarla birlikte kurumsal olarak kökleşmeyi sağlayan en önemli etkenler: kurumun oluşturduğu eğitim kültürü, vizyon ve misyonudur. Bu bağlamda oluşturulacak kurumsallaşma, özel okulların varlığını devam ettirmesini sağlarken eğitim çıktılarına da katkıda bulunacaktır.

İlkokullarda kurum sayıları azalırken derslik sayıları 8 yıllık süreçte artmış, sadece 2014-2015 eğitim-öğretim yılında düşüş göstermiştir. Söz konusu yılda 4+4+4 eğitim sistemine geçişle birlikte ilkokul ve ortaokul binaları müstakil kurumlara dönüştürülerek kademeli olarak ayrılmaya başlamıştır (İnal, 2019). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin gelişimsel özellikleri dikkate alınarak gerçekleşen bu dönüşümden resmî ilkokullar daha fazla etkilenmiş ve derslik sayısı azalmıştır. Resmi ilkokullarda 2014-2015 eğitim-öğretim yılındaki istisna durum haricinde azalan kurum sayısına karşın derslik sayısı artmıştır. Bu durumu, resmi ilkokullardaki yapısal dönüşümün sonucu olarak yeni yapılan binaların daha büyük ve derslik sayısının daha fazla olması da etkilemiştir. Derslik başına düşen öğrenci sayısının azaltılması kapsamlı bir eğitim politikası ve finansal yatırım gerektirmektedir (Bakioğlu ve Polat, 2002; Yaman, 2006). Resmi ilkokullarda yıllara yayılan derslik sayısındaki bu artış ve ilkokul öğrenci sayılarındaki değişim derslik başına düşen öğrenci sayısının da azalmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak resmi ilkokullarda yürütülen eğitim-öğretim hizmetlerinin olumlu etkileneceği söylenebilir. Türkiye genelinde derslik başına düşen öğrenci sayısı 2012-2013 raporunda ortalama 30'ken 2019-2020 raporunda 24 olmuştur. OECD ülkelerinde derslik başına düşen öğrenci sayısının 21 olduğu görülmektedir (OECD, 2021). Eğitimde bütçe imkânlarının artmasıyla birlikte derslik başına ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı uluslararası ortalamalara yaklaşmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Yine 2012-2013 raporunda derslik başına düşen ortalama öğrenci sayısı İstanbul'da 43, Şanlıurfa'da 48, Diyarbakır'da ise 42'dir. Ancak yapılan eğitim yatırımları sonucunda derslik başına düşen öğrenci sayısındaki azalmaya karşın 2019-2020 raporunda iller bazında farklılaşmalar görülmektedir. Örneğin; derslik başına düşen öğrenci sayısının Gaziantep'te 35, Kilis ve Şanlıurfa'da 31, İstanbul ve Diyarbakır'da 30, Eskişehir'de 22, Erzincan ve Kütahya'da 15, Tunceli ve Bayburt'ta 14 olduğu görülmektedir (MEB, 2021). Bu ortalamaların öncelikli nedenleri arasında yurt içi iller arası ve köyden kente göçle birlikte yurt dışı düzensiz göçmenlere bağlı olarak bölgelere göre farklılaşan nüfus yoğunluğu gösterilebilir. 80'li yıllardan itibaren köyden kente doğru hızlı bir şekilde meydana gelen göç hareketleri şehirlerde nüfus yoğunluğunu artırmıştır (Yıldırım, 2003). Hızla artan nüfus

yoğunluğu, okul binalarının yetersiz kalmasına, sınıfların kalabalıklaşmasına ve eğitim kalitesinin düşmesine neden olmaktadır (Öğülmüş ve Özdemir, 1995). Özel ilkokullarda ise 2016-2017 eğitim-öğretim yılı dışında derslik sayıları kurum sayılarındaki artışa bağlı olarak artmaya devam etmiştir. Ancak toplam kurum ve derslik sayısı dikkate alındığında özel ilkokulların derslik sayısı oranının kurum sayısı oranından her zaman daha yüksek olduğu görülmektedir. Özel ilkokullarda kurum başına düşen derslik sayısının resmî kurumlara göre daha fazla olması velilerin genellikle daha az öğrenci mevcudu olan sınıf talebinden kaynaklanmaktadır (Akhan, 2009; Aydoğan, 2012; Demir, 2000; Dikbaş, 2008). Derslik başına düşen öğrenci sayısı her bir öğrenciye ayrılan zamanı, sınıf yönetimini (Kandemir, 2015), öğrenci sorunlarıyla ilgilenme düzeyini (Koç, 2019), rehberlik faaliyetlerini (Gürler, 2020), sosyal etkinliklerin çeşitliliğini (İnal, 2019) olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca son iki rapor özel ilkokul bina yapılarındaki değişim ile ilgili ipuçları vermektedir. Özel ilkokulların kurum sayısı artarken derslik sayıları sınırlı olarak artmıştır. İşletme maliyetlerine yönelik farklılaşmalar özel ilkokulların daha büyük ve çok derslikli kurumlar yerine daha küçük, derslik sayısı az ve işletme maliyeti düşük "butik okul" olarak adlandırılan kurumların sayısının çoğalmasına yol açmıştır.

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan ve 2012-2017 yıllarını kapsayan ilk 5 raporda ilkokullara devam eden toplam öğrenci sayıları azalırken 2017-2020 yıllarını kapsayan son 3 raporda artış göstermiştir. 5 eğitim-öğretim yılını kapsayan azalma sürecinin son istatistiği olan 2016-2017 raporunda yabancı uyruklu öğrencilerin istatistiklere dâhil edilmemesi (MEB, 2021) söz konusu yılda ilkokul öğrenci sayısındaki azalmayı belirginleştirmiştir. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında yabancı uyruklu öğrenciler istatistiklere dâhil edilmesine rağmen gözlenen artış bir önceki raporda göze çarpan azalışı giderecek miktarda olmamıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler verilere dâhil edilmediğinde ilkokul çağındaki Türk öğrencilerin sayısının azalmaya devam edeceği görülmektedir. Nitekim araştırmaya konu olan zaman aralığındaki yıllarda Türkiye'nin nüfus artış oranı azalmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021). Buna bağlı olarak ilkokul çağ nüfusunda yaşanan ve istatistiklere de yansıyan azalmaya karşın 2017-2020 yıllarını kapsayan son 3 raporda ilkokul öğrenci sayıları artmıştır. Gözlenen bu artış, resmi istatistiklere dâhil edilen yabancı uyrukluların doğum oranlarının artışıyla beraber ilkokul eğitimine katılmalarıyla açıklanabilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin son 3 yılda istatistiklere dâhil edilmesi özel ilkokulların öğrenci sayılarındaki belirgin artışın oransal olarak verilere yeterince yansımamasına yol açmıştır. Son 3 raporda yabancı uyruklu öğrencilerin sayısı istatistiklere dâhil edilmemiş olsaydı ilkokul çağındaki Türk öğrencilerin sayılarındaki azalmanın nüfus artış hızının düşüşüne bağlı olarak devam edeceği

görülmektedir. İlkokul çağındaki Türk öğrenci sayısındaki azalmaya rağmen özel ilkokullardaki öğrenci sayısındaki artış dikkate alındığında özel ilkokullara devam eden öğrenci sayısının toplam ilkokul öğrenci sayısına oranının daha da yüksek olacağı söylenebilir.

İlk 4 raporda ilkokullarda görev yapan öğretmen sayısı düzenli bir artış gösterirken araştırma kapsamında ele alınan 2016-2017 eğitim-öğretim yılının istatistiklerini içeren 5. raporda belirgin bir azalma görülmüştür. Daha sonraki 3 raporda öğretmen sayıları artmaya devam etmiştir. Son 3 eğitim-öğretim yılında özel ilkokullarda istihdam edilen öğretmen sayısı artışta belirleyici faktör olmuştur. Bu süreçte özel ilkokullarda istihdam edilen öğretmen sayısının resmi ilkokullara atanan öğretmen sayısının 2 katına yakın olması dikkat çekmektedir. Devletin eğitim politikaları sonucunda artan derslik ve öğrenci sayısına karşın resmi ilkokullarda görev yapan öğretmen sayısındaki artışın sınırlı olduğu görülmektedir. Özel ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin toplam öğretmen sayısına oranı %10,84'ken özel ilkokullara devam eden öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranının %5,19 olduğu görülmüştür. Bunun sunucu olarak özel ilkokullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı oldukça düşük kalmıştır. Ancak resmi ilkokullarda sınıf öğretmeni dışında sadece İngilizce ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi branş öğretmenleri öğretmen sayısının toplamına dahil edilmektedir. Özel ilkokullarda ise bu iki branşa ek olarak Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi ve Müzik derslerini de branş öğretmenleri verebildiğinden dolayı öğretmen başına düşen öğrenci sayısı daha az görülebilmektedir.

İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin çoğunluğunun yıllar içinde artarak kadın öğretmenler olduğu görülmüştür. Çocukların ilk öğretmenleri anneleri olduğundan erken çocukluk ve temel eğitim döneminde görev yapan öğretmenlerin çoğunun kadın olması doğal bir durumdur. Cumhuriyetle birlikte öğretmenliğin bir kadın mesleği olarak yaygınlaşması ve çalışma şartlarının evdeki sorumluluklarla birlikte sürdürülebilmesine uygun olması kadınların öğretmenlik mesleğine olan eğilimini artırmıştır. Özel sektörde cinsiyet açısından tercih olanağının olması kadın öğretmenlerin daha fazla istihdam edilebilmelerinin önünü açmıştır. Bu durum özel ilkokullardan okul yönetimlerinin ve velilerin daha çok kadın öğretmenleri tercih ettiklerini de göstermektedir.

Özel ilkokullar eğitim alanında rekabeti artırırken beraberinde eğitimin kalitesinin yükselmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bu rekabet, eğitimde fırsat eşitliğinin önünde bir engel olarak da risk oluşturmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda devlet tarafından temel eğitime ciddi yatırımlar yapılmaktadır. Fırsat eşitsizliğinden kaynaklanabilecek risklerin en aza

indirilerek toplumun tüm kesimlerinin nitelikli eğitim imkânlarına erişiminin sağlanması için eğitim hizmetlerinin büyük bir oranını karşılayan resmi ilkokullara yapılan yatırımın nicelik boyutuyla birlikte özellikle niteliksel açıdan daha da artırılması gerektiği görülmektedir.

Öneriler

1. Resmi ilkokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı yapılan yatırımlarla ideal sayıya yaklaşmıştır. Bununla birlikte özellikle şehir merkezlerinde bu sayının beklenenin çok üstünde olduğu görülmüştür. Bu noktada eğitimin kalitesini önemli ölçüde etkileyen öğrenci sayılarını azaltacak planlamalar yapılabilir.
2. Özel ilkokullarda olduğu gibi resmi ilkokullarda da velilerin özel okul tercihlerinde etkili olan eğitsel, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklere ağırlık verilebilir.

KAYNAKÇA /REFERENCES

Açıkalın, A. (1989). Özel ve devlet liselerinde veli beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (4), 85-91.

Akhan, A. (2009). *Velilerin Özel İlköğretim Okullarından Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri: İstanbul Avrupa Yakası Örneği.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akyol, B., & Yılmaz, T. (2016). Özel okullarda markalaşma: Aydın ilindeki özel okulların markalaşma politikaları. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 14*(28), 385-407.

Akyüz, Y. (2016). *Türk Eğitim Tarihi.* Pegem Akademi.

Aydoğan, İ. (2012). Okul binalarının özellikleri ve öğrenciler üzerine etkileri. *Milli Eğitim Dergisi, 42*(193), 29-43.

Ayhan, İ., & Arslan, S. (2016). Cumhuriyet Dönemi'nden önce ve sonra özel Türk okullarının gelişim süreci. *8th World Conference on Educational Sciences,* 4-6.

Bademci, V. (2001). *Türkiye'deki Okullar Ne İşe Yarar?.* Alp Yayınevi.

Bakioğlu, A., & Polat, N. (2002). Kalabalık sınıfların etkileri: Bir ön araştırma çalışması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi,* (7), 147-156.

Başaran, İ. E. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi.* Ekinoks Yayınevi.

Creswell, J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni.* (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Siyasal Kitabevi.

Çelik, Y. (2006). *Özel Okulların Türk Eğitim Sistemine Ekonomik Katkılarının Değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelikten, S. B. (2010). *Özel Okul Velilerinin Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2021). *Çevresel Göstergeler.* Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/nufus-artis-hizi-i-85616. Erişim tarihi: 28.08.2021

Demir, Z. (2000). *Öğrenci Velilerinin Beklentileri Açısından Özel ve Resmi İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması: Niğde İl Örneği.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dikbaş, İ. (2008). *Veli Beklentileri ve Karşılanma Düzeyleri: Özel Vakıf Okulları Örneği.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erden, M. (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş.* Epsilon Yayınevi.

Ergen, H., ve Altıner, T. (2019). Özel okullarda öğrenci başına devlet desteği konusunda öğretmen görüşleri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 6*(2), 70-87. https:/doi.org/10.21666/muefd.531607

Green, F., Machin, S., Murphy, R., & Zhu, Y. (2012). The changing economic advantage from private schools. *Economica, 79*(316), 658-679.

Gürler, M. (2020). Devlet okuluyla özel okul arasındaki farklar. *Kapadokya Eğitim Dergisi, 1*(1), 1-6.

Hesapçıoğlu, M., ve Nohutçu, A. (1999). Velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörler ve özel okulların reklam stratejileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi,* (11), 183-202.

İnal, O. (2019). *Kamu Politikası Açısından Türkiye'de Özel Okullar.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). *Eğitim Sisteminde Kalitenin Artırılması.* Kalkınma Bakanlığı.

Kandemir, Y. (2015). *Devlet Okulu Öğretmenlerinin Özel Okullara İlişkin Tutumlarının İncelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kırmızı, R. (2014). *Özel Liselerin Türk Eğitim Sistemindeki Yerinin İktisadi ve Mali Açıdan Değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Koç, A. F. (2019). *Okul Kültürünün Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uygulamalarına Etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

MEB. (2012). *12 Yıl Zorunlu Eğitim: Sorular - Cevaplar*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2013). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2012-2013*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2014). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013/'14*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2015). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2014/'15*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/'16*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2017). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016/'17*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017/'18*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2019). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018/'19*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2020). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019/'20.* Milli Eğitim Bakanlığı.

Mermertaş, M. F. (2014). *Özel Eğitim Kurumlarının Tercih Nedenleri ile Öğrencilerin Memnuniyeti Arasındaki İlişki: Şırnak Örneği.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Odabaşı, B. (2014). Türk eğitim sisteminde yeni kanun (4+ 4+ 4) değişikliği üzerine düşünceler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *43*(2), 103-124.

OECD (2021). *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en

Öğülmüş, S., & Özdemir, S. (1995). Sınıf ve okul büyüklüğünün öğrenci üzerine etkisi. *Eğitim Yönetimi Dergisi, 1*(2).

Özel Öğretim Kurumları Kanunu. (2007). *T.C. Resmi Gazete, 26434, 14.2.2007*.

Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği. (2012). *T.C. Resmi Gazete, 28239, 20.03.2012.*

Pulat, A. (2019). *İlkokul Velilerinin Özel Okul Tercihlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Soydan, T. (2013). Osmanlı'dan cumhuriyet dönemine Türkiye'de temel eğitimin gelişmesi ve finansmanı sorunu. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(8), 53-71.

Subaşı, B., & Dinler, A. (2003). *Dünyada ve Türkiye'de Özel Okullar.* İstanbul Ticaret Odası.

Uygun, S. (2003). Türkiye'de dünden bugüne özel okullara bir bakış (gelişim ve etkileri). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 36*(1-2), 107-120.

Yaman, E. (2006). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: Büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4*(3), 261-274.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, B. (2003). Sosyolojik yapı ve öğretmenlik. M. Karslı (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* içinde. Öğreti Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: In this study, it was aimed to examine primary school data based on MEB statistics.

Method: In this study, case design from the qualitative research method was used. MEB statistical reports published between 2012-2020 were used as documents in the research. These reports were selected by criterion sampling from purposive sampling methods. The criteria of the research were determined as official and private primary school statistics for the years 2012-2020. In the study, document analysis was carried out. In the steps of accessing the documents and checking their originality, the original documents were accessed from the official page of the Ministry of National Education. In other steps, the Ministry of National Education statistics were examined by researchers in the context of public and private schools; The institutions were evaluated in terms of the number of classrooms, students and teachers, and the data obtained were interpreted by creating graphics.

Results: There has been a decrease in the number of primary schools since 2013. The official school rate, which was 96.6% in 2013, decreased to 92% in 2020. In the same period, the rate of private primary schools increased from 3.4% to 8%. The total number of classrooms in primary schools increased between 2012 and 2020. In the first report included in the research, it is seen that official primary school classrooms are from 94.61%, and by 2020 it has decreased to 88.55%. In private primary schools, the rate of classrooms, which was 5.39%, increased more than twice and reached 11.45%. The total number of students attending formal education in primary schools in Turkey decreased at the end of 8 academic years. While the number of students, which was 5426529 in official primary schools, was 97.01%, it decreased by nearly 8% in the 2019-2020 academic year and became 94.81% with 5005927. While the number of students in private primary schools was 167381 and 2.99% in the 2012-2013 academic year, it reached 274018 with an increase of 39% in the 2019-2020 academic year, and its ratio in the total number of primary school students was 5.19%. According to the Ministry of National Education statistics, the number of teachers working in primary schools has increased by nearly 10% over the 8-year period. While the number of teachers working in official primary schools was 261497 in the first report, it increased by 5% to 275733 in the last report. In the same period, there was a great increase in the number of teachers working in private primary schools. The number of teachers in private primary schools, which was 20546 in the 2012-2013 academic year, increased by 63% and reached 33524. While the number of female teachers working in primary schools affiliated to the Ministry of National

Education has increased significantly over the years, an irregular and limited change has been observed in the number of male teachers. While the rate of female teachers working in official primary schools increased from 56.49% to 61.57% during the 8-year period, the rate of male teachers decreased from 43.51% to 38.43%. In all academic years, predominantly female teachers were preferred by private primary schools. In the 2019-2020 academic year, 80.72% of the teachers working in private primary schools were women and 19.28% were men.

Conclusion and Discussion: When primary schools in Turkey are evaluated on an institutional basis, it is seen that there is a regular decrease in the 8-year period. The number of official primary schools decreased in parallel with the general primary school institution total. In private primary schools, the situation followed a reverse course. In the increase of this demand, on the one hand, the state's implementation of policies aiming to increase the quality by transferring a part of the education-training burden to private institutions; on the other hand, the education of the parents; It is effective that they see it as an investment in the idea of guaranteeing the future of their children. Here, the educational-social-developmental opportunities that private schools provide especially to students come to the forefront as the reason for preference. While the number of institutions decreased in primary schools, the number of classrooms increased in the 8-year period and decreased only in the 2014-2015 academic year. In the said year, with the transition to the 4+4+4 education system, primary and secondary school buildings were transformed into independent institutions and started to be separated gradually (İnal, 2019). This situation was also affected by the fact that the newly constructed buildings were larger and the number of classrooms was higher as a result of the structural transformation in official primary schools. This increase in the number of classrooms spread over the years in official primary schools and the change in the number of primary school students have also led to a decrease in the number of students per classroom. As a result, it can be said that the education-teaching services carried out in official primary schools will be positively affected. The fact that the number of classrooms per institution is higher in private primary schools than in public institutions is due to the parents' demand for classes with fewer students (Aydoğan, 2012; Akhan, 2009; Demir, 2000; Dikbaş, 2008). While the total number of students attending primary schools decreased in the first 5 reports evaluated within the scope of the research, it increased in the last 3 reports. As a matter of fact, the population growth rate of Turkey is decreasing in the years in the time interval that is the subject of the research (Ministry of Environment and Urbanization, 2021). The increase observed in the last 3 reports can be explained by the increase in birth rates of

foreign nationals included in the official statistics and their participation in primary school education.

The number of teachers working in primary schools has increased regularly, except for the 2016-2017 academic year. It is noteworthy that the number of teachers employed in private primary schools in the last 3 academic years has been close to twice the number of teachers assigned to public primary schools. It has been observed that the majority of teachers working in primary schools have increased over the years and become female teachers. Since the first teachers of children are their mothers, it is natural that most of the teachers working in the early childhood and basic education period are women. The fact that there is a choice in terms of gender in the private sector has paved the way for female teachers to be employed more. This situation also shows that school administrators and parents from private primary schools mostly prefer female teachers.

While private primary schools increase competition in the field of education, they play an important role in increasing the quality of education. However, this competition also poses a risk as an obstacle to equality of opportunity in education. However, in recent years, serious investments have been made by the state in basic education. In order to minimize the risks that may arise from inequality of opportunity and to ensure that all segments of the society have access to quality education opportunities, it is seen that the investment made in official primary schools, which provide a large proportion of education services, should be further increased in terms of quantity, especially in terms of quality.